

OCENE – POROČILA

»SAJ NISO NIČ DRUGAČNE OD LJUDI, SAJ SO VILE ZA VSAKDANJO RABO!«

V *Vilah za vsakdanjo rabo*, ki so 1998. leta izšle pri Založbi Obzorja, Maja Novak mehko sprepleta resničnostni in domišljjski svet, kar doseže z enostavnim in razvidnim zgodbenim zapletom.

Enajstletna Sabina je zaljubljena v sošolca Tomaža in pri njem piše domače naloge, med drugim spis z naslovom Najlepši kraj na svetu. Tak kraj je zanj ob morju, kjer je bila na počitnicah z očetom in materjo, preden sta se ločila. Zaradi lepih spominov na skupne čase je tja postavljeno tudi vilinsko kraljestvo.

Svoji plahi mami vzame kitajski kovanec za srečo, zato bo težko predavala nosečnicam, v vilinskem kraljestvu pa zaradi njenega prestopka potemni sonce. Sošolka Barbara ji kovanec iz ljubosumja ukrade in pobegne z njim, s sabo pa jo zvabijo ženske, ki so v resnici zmajke ...

Sprepletanje svetov se dogaja v zgodbi, v razlagalnih zgodbah o vilinskem kraljestvu pa zaživijo predvsem domišljjski elementi, ki pa vendarle slejkoprej najdejo odzven v resničnostnem dogajanju.

Osebe v resničnostnem svetu imajo svoje vzporednice v domišljjskem svetu. Tako Tomaževo sestro Mojco prepoznamo v generalici Melvin Dorati, učiteljico slovenščine, imenovano »Zmrda«, v dvorni svetovalki Helenbor, gospo Hijacinto, ki prihaja zvonit na Barbarina vrata med navijanjem glasbe, v zmajki, razrednega pretepača Miho pa v hudičku

Lužibusu. Kor Leonina in njen mož Kirieli sta prišla iz vilinskega kraljestva v resničnostni svet, ko sta prepustila vladanje svoji hčerki Akspraksinji.

Domišljjski svet omogoča realizacijo želja, ki bi v resničnostnem svetu bržkone ostale neizpolnjene. Tako pes Fingold v vilinskem kraljestvu ni več sam na svetu, saj se je spoprijateljil s kraljico Akspraksinjo. Tomaževa sestra Mojca v njem uresniči željo po vojskovanju, ki bi v resničnostnem svetu najbrž ostala zatrta. Sabina gre s Tomažem iskat vile k morju in tam z njim doživi pravljico. Poleg čustev ju vežejo skupni interesi, zato bo njuna vez morda trdnejša od vezi njenih staršev. Kor Leonina in Kirieli pa uresničita svoje želje v resničnostnem svetu. V vilinskem kraljestvu ob obilici vladarskih dolžnosti ne bi mogla slikati in voziti kamiona.

Za razplet te in vseh zgodb pa ne zadoščajo vilinske čarovnije, ampak risanje, pisanje, skladanje ali sanjarjenje, tisto, kar vsakemu najbolj leži. Nič ni dano enkrat za vselej, zato Kor Leonina znova in znova slika vilinsko kraljestvo, v katerem je vsak kamen drugačne barve, vile pa se tudi ne prikažejo same od sebe, ampak šele takrat, ko na platnu oživijo pod Sabininimi prsti.

Avtorica bralcem prišepetuje, da morajo slediti svojim nagnjenjem, ne pa prevzemati ustaljenih predstav o spolah. V vilinskem kraljestvu ni nič narobe, čeprav tam vlada jo vile in ne vilinci.

Akspraksinji se ni treba za vsako ceno poročiti.

Sabina s svojo domišljijo, pametjo in pogumom omogoči razplet zgodbe, previdnega Tomaža pa tudi prepriča, da premaga svoj strah in se izkaže v najboljši luči. Spoznava, da moramo drug drugega sprejemati z dobrimi in slabimi lastnostmi in se presojati v odnosu do resničnosti, ne pa zgolj skozi medsebojne odnose, zato Sabina ne obsoja Barbare, ki je zaradi svojega ljubosumja stvari do nepreglednosti zapletla. Vsako človeško in vilinsko bitje ima svojo napako, ki ga šele naredi posebnega in zanimivega. Tako tudi vile niso nekaj idealnega, ampak so vile za vsakdanjo rabo.

Dikcija nadzgodbe je čista, zapisane besede so središčne, dialogi tečejo gladko. V vložnih zgodbah pride do izraza stilizacija, lirični deli se izmenjujejo z izrazito humornimi. Upovedene osebe in živali so predstavne in psihološko prepričljive, pogled na svet, ki ga skozi njihove oči zapisuje avtorica, pa je odprt, topel in svetel.

»Vile obstajajo!« vzkliknejo po razpletu zgodbe otroci, saj so se znova zavedli skrivnostnosti človeškega bitja in sveta.

Knjiga se je uvrstila med pet finalistov za nagrado večernica '99.

Lidija Gačnik Gombač

O PUSTU IN ZAKLETEM GRADU

Uredniški premisleki ob izdaji ljudske pravljice

Pust je vojak za časa rimskega cesarstva. Ko se postara, ga odslovijo in mu za popotnico dajo samo plašč in hlebec kruha. Na poti domov se ustavi v zakletem gradu, v katerem gospodarijo vrage. Pust jih z zvijačo premaga in nažene nazaj v pekel. Naslednji dan priredijo veliko slavje, ker je zakleti grad odrešen. Od takrat dalje prihaja Pust vsako leto na grad in skupaj pustujejo in se veselijo, ker je vrage pregnal iz gradu. Tako je še dandanes.

Takšen je povzetek vsebine slovenske ljudske pravljice *O Pustu in zakletem gradu*, ki je novembra 1999 izšla pri založbi Slovenska knjiga. Pravljico je pred štirimi desetletji povedal dolenski pravljicar Anton Dremelj - Resnik, zapisal in posnel pa Milko Matičetov. Za knjižno objavo jo je priredila Anja Štefan, ilustriral pa Marjan Manček. Do objave v slikanici je pravljica obstajala le

kot govorjena pripoved ustnega izročila, zapisana in posneta v narečju.

Pri uredniški pripravi besedila se nam je zdelo pomembno dejstvo, da je ljudska pripoved živ organizem in ne dokončen literarni dokument, da je njen medij drugačen od papirja – da so to glas, mimika, kretnja ... Želeli pa smo ljudsko besedilo približati sodobnemu otroku, dati pravljicam, povedkam, pesmim iz slovenskega izročila življenje za današnji čas, za današnjega bralca. Kajti če prenehajo obstajati v človeškem spominu, so izgubljeni za vse čase.

Kot urednica sem se zavedala, da se pri prenosu v zapisano obliko ne bomo mogli izogniti prirejanju. Odločila sem se za avtorsko priredbo besedila. K temu me je med drugim napeljalo spoznanje, da se govorjena pripoved na svoji naravni poti od ust do ust tudi spreminja, ko kateri od členov v verigi kaj pozabi,